

Josep M. Corredor: «Catalunya catalana» amb horitzó europeu

Amb motiu del desè aniversari de la mort de Josep Maria Corredor, el 1991, la *Revista de Girona* va dedicar un extens dossier a la seva figura. Amb tot, la personalitat d'aquest escriptor, periodista, mestre i traductor gironí continua sent força desconeguda, i és bo actualitzar-ne alguns aspectes a partir de l'anàlisi de documentació inèdita o no estudiada fins avui.

>> *Fotografia del carnet d'estudiant de la Universitat de Barcelona, 1935.*

Republicà convençut, poc amant de gregarismes i capelletes intel·lectuals, Josep M. Corredor va néixer a Girona fa poc més de 100 anys. Era el 3 de juny de 1912, i encara havien d'iniciar-se les grans convulsions que marcarien el segle passat. Sota el mestratge de Miquel Santaló o els germans Rahola, entre d'altres, i al costat d'altres joves,

FRANCESC MONTERO I AULET > TEXT

FONS JOSEP M. CORREDOR > FOTOS

Corredor va formar part dels cercles intel·lectuals de la ciutat durant la Segona República, i va projectar les seves inquietuds a través de les plataformes periodístiques. Especialment rellevant va ser la precoç col·laboració a *L'Autonomista*, iniciada el 16 de gener de 1931, que es va mantenir fins ben avançada la Guerra Civil. En les seves «Postals», l'autor hi encabia des de comentaris en clau gironina fins a crítiques de llibres i anàlisis de temes d'actualitat política, cultural, lingüística... des d'una òptica oberta i atenta als aires del temps en l'àmbit europeu.

Corredor va formar part dels cercles intel·lectuals de la ciutat durant la Segona República, i va projectar les seves inquietuds a través de les plataformes periodístiques

El nucli germinador d'una generació

Acabats els estudis de magisteri a l'Escola Normal, gràcies a una beca Josep M. Corredor va poder matricular-se a la carrera de pedagogia a la Universitat Complutense de Madrid. A partir de llavors, va enviar al diari la majoria de textos des de la capital espanyola, en els quals aportava una perspectiva diferent, distanciada respecte de l'univers gironí, al comentari de la realitat del moment. A Madrid, Josep M. Corredor va quedar enlluernat pel pensament d'Ortega y Gasset, del qual va ser deixeble. En els seus articles el filòsof és citat amb freqüència com a intel·lectual de referència, i les seves idees sobre la necessitat d'una correcta articulació de Catalunya dins Espanya van influir notablement en el jove gironí. Fins i tot malgrat la deriva ideològica d'Ortega y Gasset en relació amb la qüestió catalana, i ja durant l'exili, Corredor continuaria situant-lo, tal com li pertocava, entre els intel·lectuals espanyols més rellevants.

Entre 1933 i 1936, a banda de la secció fixa a *L'Autonomista*, l'autor va publicar articles en diverses publicacions de signe republicà de les comarques gironines, com *Acció Ciutadana*, *Ara*, de Palafrugell, o la revista *Víctors*, una efímera però notable publicació de caràcter cultural i oberta a autors de totes les tendències polítiques, promoguda per Pompeu Pascual. També va escriure en d'altres mitjans d'abast nacional, com *La Humanitat* o *L'Opinió*. Abans de l'esclat de la Guerra Civil, Josep M. Corredor s'havia convertit en un precoç intel·lectual de referència a la ciutat. Laureà Dalmau així ho va deixar escrit a *L'Autonomista* el setembre de 1933, en el comentari d'una conferència del jove Corredor sobre la política cultural de la República: «La joventut d'En Corredor es mostra auriolada per la magnificència del seu pensament. [...] Corredor, dintre Girona, si el seu afany de treball i superació no l'obligués a deixar la ciutat, seria el nucli germinador d'una generació que eixamplaria els horitzons de la nostra política, de la nostra cultura, de la nostra democràcia».

Durant els mesos previs a la guerra, i després de la victòria republicana a les eleccions de febrer de 1936, Corredor desitjava una bona entesa entre els governs català i espanyol que permetés una articulació satisfactòria dels interessos de Catalunya dins d'Espanya. Amb tot, tal com va escriure el març de 1936, sempre va defensar que els ca-

>> Josep M. Corredor i Rosa Planella amb la seva filla, Maria Rosa. Gener de 1949.

>> Josep M. Corredor i Pau Casals, al despatx del músic a Prada de Conflent.

talans havien de gaudir d'una posició capdavantera dins l'escenari estatal: «Hem considerat des de temps que la veritable posició catalana —la posició genuïnament “política”— no residia en un autonomisme a la defensiva [...] ni menys en un aïllament obstinat, en un reclusió en les nostres tradicions seculars, per tal d'abeurar-nos-hi com si fossin un manantial únic i miraculós. [...] No. La gran incògnita per a Catalunya [...] està en la manera de saber infiltrar-se dintre la vida col·lectiva espanyola, en la forma de canalitzar la seva puixant i reconeguda vitalitat dintre les trajectòries de l'hispanisme, fins arribar a ocupar en elles una situació prepotent i hegemònica. [...] En fer-ho així, no sols

s'afermarà i s'estabilitzarà la nostra personalitat incorruptible, sinó que ens trobarem, també, en el lloc que ens correspon, en l'avançada i en la direcció de les fileres hispanistes».

Malgrat aquest desig, el 18 de juliol d'aquell any l'alçament militar contra la República va desencadenar la tràgica Guerra Civil. Josep M. Corredor va ser cridat a files el setembre de 1937 i es va incorporar al front poc després. Encara no havia complert vint-i-set anys quan va tornar a casa el 1939. Arribava amb una motxilla carregada de desencís i dubtes sobre el seu futur i sobre quin camí havia de triar. Davant la temença d'una depuració de resultat incert per la seva condició de soldat republicà i militant d'Esquerra, va decidir abandonar Girona i travessar els Pirineus camí de l'exili.

El nou escenari: una mirada crítica

Després d'uns mesos de penúries —no podem oblidar l'esclat de la Segona Guerra Mundial i l'ocupació de França per part de les tropes alemanyes—, Corredor va aconseguir allotjament a la Residència d'Intel·lectuals Catalans de Montpeller, on va establir relació

A Madrid, Josep M. Corredor va quedar enlluernat pel pensament d'Ortega y Gasset, del qual va ser deixeble

>> Josep M. Corredor amb el grup gironí dels Peripatètics (d'esquerra a dreta i de dalt a baix): Coquard, Ramada, Pascual, Stern, Santaló, Canal, Salvador, Corredor, Massanas, Ruhí, Estrach i González.

amb altres personalitats de referència, com Pompeu Fabra, Carles Riba o Antoni Rovira i Virgili, al costat del grup de joves exiliats format per Felip Calvet, Teresa Rovira, Heribert Barrera, Víctor Torres, Emili Vigo i Ferran Rahola, entre d'altres. Dins aquest grup, Corredor tenia una posició destacada. En aquest sentit, les paraules de Carles Riba dirigides a Max Rouquette el desembre de 1941 amb relació al nostre autor són prou eloqüents: «Es tracta d'un dels nostres millors estudiants emigrats, amb qui tinc una relació freqüent, cordial, de mútua estima. [...] Ens veiem regularment —lluny del brogit i la confusió de les “penyes” d'emigrats».

Amb una beca d'estudis, Josep M. Corredor va acabar una llicenciatura i el 1944 va completar la seva tesi doctoral, dirigida per Jean Amade. Es titulava *Joan Maragall. Un esprit méditerranéen*. Va ser publicada en francès i, el 1960, també en català, amb pròleg de Gaziel. En aquells anys, l'autor va arribar a la maduresa, tal com es pot observar en el seu pensament d'aquell període, expressat en diverses publicacions de l'exili, entre les quals destaquen *Germanor*, de Santiago de Xile; la *Revista de Catalunya*, de París; els *Quaderns*, de Perpinyà; *La Nostra Revista* i *La Nova Revista*, de Mèxic; *Vida Nova*, de Montpeller, i *La Humanitat*, de Montpeller i París. En aquests textos, Josep M. Corredor analitzava sagaçment la realitat política en clau europea, prenent com a referència el

pensament d'intel·lectuals europeus de prestigi com André Gide, André Malraux o Paul Valéry, a l'hora de reclamar una unió més poderosa a escala europea que superés les limitacions de l'estat-nació.

A banda dels aspectes polítics, aquests articles també tenien en compte factors sentimentals, socials, i, molt especialment, econòmics. En aquest sentit, l'autor va destacar per l'anàlisi de la realitat sense tenir en compte les pròpies emocions i amb la perspectiva necessària per efectuar diagnòstics ajustats en clau catalana. D'aquesta manera, la veu de Josep M. Corredor és aliena als debats majoritaris que es duïen a terme a l'exili sobre el camí que hauria d'emprendre Catalunya en el postfranquisme: la recu-

El 1939, davant la temença d'una depuració de resultat incert per la seva condició de soldat republicà i militant d'Esquerra, va decidir abandonar Girona i travessar els Pirineus camí de l'exili

peració de l'autonomia o la via separatista. En canvi, just després de la Segona Guerra Mundial i quan aquest debat es trobava en el punt àlgid, fruit de l'esperança d'una intervenció aliada sobre Espanya, l'autor gironí buscava sortides que superessin la problemàtica de preguerra, deixava de banda solucions que per a ell eren obsoletes (autonomisme, federalisme espanyol o separatisme) i encarava el futur en clau continental. Les paraules següents, publicades a *La Nostra Revista* el setembre de 1949, així ho expressen: «Molta de la nostra gent no sembla adonar-se que s'imposa, si no una revisió de la doctrina catalanista, sí una revisió dels seus objectius. Cal que el contingut “europeu” que sempre, implícitament, ha tingut el catalanisme, ara, davant les perspectives d'un federalisme continental, prengui un caràcter explícit, d'aspiració i finalitat. Les estructures bàsiques catalanes —econòmiques, socials, psicològiques, etc.— són semblants a les de l'Europa occidental. Només, doncs, amb una integració a una Federació europea, Catalunya es trobaria dins unes institucions estatals adients a la seva manera d'ésser, i que li permetrien, per tant, de sobreviure i perpetuar-se. Dins el marc estrictament hispànic, [...] el més segur és que siguem uns eterns vençuts. *Vae victis!* I ai! també dels que confien en un nou 14 d'abril, i que obliden la significació tràgica d'un 19 de juliol!».

La reconexió amb l'interior

Des de 1945, l'autor vivia a Perpinyà, i a partir de llavors va mantenir una posició docent estable al Liceu Aragó de la ciutat. Amb tot, a finals dels anys cinquanta i a partir dels anys seixanta, l'autor va voler fer sentir la seva veu en publicacions catalanes de l'interior, especialment *Destino* i *Serra d'Or*. Feia temps que intuïa que les estratègies de l'exili eren ineficaces, i valorava molt positivament les iniciatives a favor de la cultura catalana que s'estaven duent a terme a Catalunya. Des del seu punt de vista, calia implicar la joventut per assolir l'objectiu de preservar la llengua pròpia, i així ho va escriure al pròleg al volum d'assajos *El món actual i el nostre país*, publicat per Selecta el 1962: «A un jove català hem d'aconsellar-li [...] que

sigui lleial a la seva llengua. [...] Hem d'aconsellar-li també que, si se sent escèptic davant de velles cantarelles, perquè no les troba adequades a l'existència actual, recerqui amb sinceritat un sentit col·lectiu del destí; si esbatana els horitzons, veurà que avui dia el sentit col·lectiu té ramificacions mundials i que en el punt de partida es troba una concepció de la vida i de l'home. Nosaltres, els de la generació anterior, no podem ser els "portadors de torxes encenses"; [...] però si transmetem afirmacions contundents, sempre podem evitar que es repeteixin errors i ajudar que les mirades ansioses es projectin devers el veritable esdevenidor».

Amb el franquisme en extinció, la gran preocupació de Corredor va ser la contribució a la preservació de la llengua davant les diverses amenaces a què estava sotmesa. Com va dir en una carta a Josep Pla l'abril de 1975, només l'activitat a favor de la llengua el salvava del desencís absolut: «Us diré que, per la meua banda, he rebut tantes patacades i em foten tant de fàstic la gent del nostre país —en general, uns i altres— que allò que de debò m'interessa és contribuir, com pugui, a salvar la llengua de la meua infantesa, amenaçada ara per molts factors: l'enorme immigració, les prohibicions i l'estupidesa congènita dels catalans».

En una nova carta, dirigida a Josep Tarradellas l'agost de 1977, reivindicava la seva activitat i reclamava una acció política clara en aquesta línia: «Vull tractar de sensibilitzar la nostra gent —en la mesura de les meves modestes possibilitats—, i que s'acabi d'una vegada amagar el cap sota l'ala. Si desapareix la "Catalunya catalana", autonomia, ajuntaments, representació parlamentària, etc., tot tindrà un regust funerari».

Amb tot, Josep M. Corredor no va poder desfer-se de la sensació de desencís i fracàs que li provocava el nou escenari. Des de la distància havia idealitzat el propi país, i el xoc amb la realitat va ser massa dur. Segons ell, els catalans no estaven a l'altura que

>> *Josep M. Corredor, als anys setanta.*

la nova situació requeria, i els polítics perdien el temps amb disputes internes entre els diversos partits incipients. Per això, el 29 de setembre de 1981 va decidir acabar amb una llarga agonia suïcidant-se al Castellet de Perpinyà. Home d'horitzons esbatanats, havia esperat quaranta anys la sortida del túnel, però no va poder suportar el paisatge que va trobar al final.

Any Corredor, iniciatives commemoratives a Girona

L'anàlisi completa de la dimensió intel·lectual i la trajectòria professional de Josep M. Corredor depassa els límits

Feia temps que Corredor intuïa que les estratègies de l'exili eren ineficaces, i valorava molt positivament les iniciatives a favor de la cultura catalana que s'estaven duent a terme a Catalunya

modestos del present article. No podem aturar-nos en el comentari de la seva relació amb Pau Casals —fruit de la qual van aparèixer les *Converses amb Pau Casals*—, en l'anàlisi detinguda de la seva producció escrita —en part aplegada als volums *El món actual i el nostre país*, *De casa i d'Europa* i *Homes i situacions*—, en la seva tasca com a traductor, ni en l'activisme i la docència a favor de la llengua catalana duta a terme des de Perpinyà, en la seva tasca com a inspector d'Ensenyament a Girona durant la transició...

Sortosament, gràcies a diverses iniciatives sorgides de la col·laboració entre membres de la comunitat universitària, editorials privades i institucions públiques, entre 2012 i 2013 Girona haurà retut el degut homenatge a Josep M. Corredor i haurà pogut posar de relleu les diverses facetes que acabem d'esmentar: en primer lloc, cal destacar la publicació d'una antologia d'articles de l'autor amb un estudi introductor sobre el personatge (*Contra la valoració de la mediocritat, A Contravent*) i la reedició de les *Converses amb Pau Casals* (Edicions de la Ela Geminada). A més, el febrer passat va tenir lloc el Simposi Internacional Josep M. Corredor al Centre Cultural la Mercè, i a l'abril es va celebrar un concert-homenatge a l'Auditori —per recordar la vinculació de l'autor al festival J. S. Bach de Prada—, a banda d'inaugurar-se l'exposició, al Museu d'Història de la Ciutat, «Josep M. Corredor. De casa a Europa», que es podrà veure fins al proper mes de novembre. Com va dir el mateix Corredor arran del centenari del naixement del seu admirat André Gide, «els centenaris solen constituir una ocasió propícia per a tractar de revalorar l'obra d'un personatge i per a examinar-ne la projecció actual». A través de totes aquestes iniciatives, la figura de Josep M. Corredor haurà quedat restituïda al lloc que li correspon dins la memòria i la història col·lectiva gironines.

Francesc Montero i Aulet
és doctor en filologia catalana (ILCC, UdG).